

Yliopistokirjasto puhemiehenä ja tiedon meklarina – tutkimusdatan hallintapalvelut kannustavat uudenlaiseen yhteistyöhön

Posted on [17.3.2014](#) by [helehilt](#)

[3](#)

Tällä hetkellä perinteisten kirjastopalvelujen rinnalle ovat vahvasti nousemassa yliopistojen tutkijoille suunnatut tutkimusdatan hallinnan palvelut. Tutkimusdatalla tarkoitetaan digitaalisessa muodossa olevia tutkimusaineistoja. Nykyisessä informaatioympäristössä teknologiat, tieteen tekeminen ja julkaiseminen ovat muuttuneet vauhdilla. Tutkimusdatan dokumentointi, metadata, säilyttäminen ja jakaminen ovat tehtäviä, joihin tarvitaan koulutusta ja apuvälineitä, neuvonnalle on kysyntää mm. tutkimusrahoittajien vaatimuksiin liittyen. Oxfordin Research Data Management: Finding our Role -työpajassa keskityttiin erityisesti kirjaston eri rooleihin – millaisia tehtäviä kirjasto voi tutkimusdataan liittyvissä palveluissa ottaa tai saada?

Research Data Management: Finding our Role -työpaja järjestettiin Oxfordissa 5.-6-12.2013. Sen aiheena olivat yliopistokirjastojen tarjoamat tai vasta kehitteillä olevat tutkimusdatan hallinnan palvelut. Järjestäjänä toimi International Association of Scientific and Technological Libraries (IATUL).

Vastaavatko kirjastot tutkimusdatapalvelujen kysyntään?

Työpajan ensimmäisenä päivänä oli pääasiassa vapaata keskustelua sisältänyt iltavastaanotto. Vastaanotto pidettiin 1400-luvulla rakennetussa yliopiston historian [vanhimmassa seminaarihuoneessa](#). Osallistujien astuessa sisään järjestäjät kävivät tervehtimässä ja hieman haastattelemassa jokaista tulijaa. He esittelivät osallistujia toinen toisilleen, avasivat keskusteluja sen mukaan mitä kukakin kertoi tulleensa työpajasta hakemaan ja muodostivat keskusteluryhmiä samanhenkisistä osallistujista.

Keskustelin DOI (Digital Object Identifier) -palvelussa työskentelevän saksalaisen kollegan kanssa, joka on ollut mukana kehittämässä [DataSite-palvelua](#). DataSite on luonnollisella tavalla laajentunut tutkimusdatan metadatan tuottavasta koneistosta. Se puolestaan syntyi tavallaan sivutuotteena, kun pysyviä tunnisteita ryhdyttiin antamaan julkaisujen ohella myös tutkimusdatalle. Tietojärjestelmähankkeissa mukana oleva, alun perin puhtaasti kirjastoihminen, ei ollut seminaarissa kovin harvinainen näky.

Mielenkiintoinen oli myös keskustelu brittiläisestä kirjastosta tulevan tutkijapalveluihin erikoistuneen informaation kanssa. Heidän kirjastonsa on vasta haaleasti harkitsemassa tutkimusdatapalveluiden pystyttämistä. Vaikka Britteissä useampi yliopiston kirjasto on ollut eurooppalainen uranuurtaja tutkimusdatan hallinnan palveluiden tarjoajana, kaikki kirjastot eivät sielläkään ole kovin pitkällä. Uuden palvelun aloittaminen voi olla kirjasto-organisaatiossa hankalaa, vaikka muut sisarorganisaatiot olisivat jo luoneet palvelulle markkinat.

Monet tutkijat osaavat kysyä kirjastosta tutkimusdataan liittyviä palveluita, koska niitä saa Oxfordin ja Edinburghin yliopistoista, mutta kirjasto ei vastaa kysyntään syystä tai toisesta. Keskustelukumppanini arvion mukaan kyse on pääosin halun puutteesta, kuvitelmaasta, että kirjastoa ei tarvitse muuttaa, pysähtyneestä käsityksestä kirjaston roolista ja osittain oman ammattitaidon vähättelystä. Hän kuitenkin aikoo pistää kirjastossaan tuulemaan. Toivotan hänelle onnea sydämeni pohjasta!

Ensimmäisen päivän vastaanotolla oli myös muutamia lyhyitä puheenvuoroja, joiden tehtävänä oli nostattaa henkeä. ”Hyvä me, jotka olemme ymmärtäneen tutkimusdatan hallinnan tärkeyden ja siihen liittyvien palveluiden tarpeen!”-tyyppisesti. Totesimme yhdessä myös sen, että vastatuuleen puskeminen uuden asian kanssa työskentelevillä on ollut raskasta ja olikin kiva hengähtää hetki samanmielisten seurassa. Työpajan toinen päivä oli ohjelmaltaan perinteisempi. Saimme kuulla esityksiä kirjastojen erilaisista rooleista tutkimusdataan liittyen. Joissain kirjastoissa palvelua oltiin vasta aloittamassa, toisissa tutkimusdatapalvelua oli ollut tarjolla jo pidempään.

Kirjastojen perinteinen osaaminen uudessa roolissa

Päivän aloitti USA:n Purduen yliopiston kirjaston **James L. Mullins**, joka kertoi kahdeksanvuotisesta taipaleesta tunnustetuksi, monipuoliseksi tutkimusdatapalveluiden tuottajaksi. Kirjaston roolin määrittely ei ollut heilläkään helppoa ja oman roolin selittämiseen piti varautua. Matkan varrella aikana se selityskin kehittyi vähitellen. Mullinsin mielestä kirjaston tärkein rooli oli tutkimusdatan järjestäminen ja organisointi. Siis tehtävä ja taito, jotka kirjastolla on perinteisesti aina ollutkin. Kirjastolla on myös tärkeä välittäjän rooli eri tieteenalojen yhteisissä hankkeissa. Siksi kirjaston vastuulla vastuulle annettiin mm. yliopiston tutkimusdata-arkistojärjestelmän kehitysprojektin koordinointi. USA:n tärkeimmät tutkimusrahoittajat vaativat nykyisin aineistonhallintasuunnitelman osana datanhallintasuunnitelmaa. Purduen yliopistossa on sovittu, että datanhallintasuunnitelmat eivät lähde rahoittajille, ennen kuin ne on kirjastossa tarkistettu. Tähän toimintatapaan on oltu tiedekunnissakin tyytyväisiä. Osallistujat saivat omakseen myös Mullinsin uunituoreen kirjan [Research Data Management: Practical Strategies for Information Professionals](#) (vain kirjan sisällysluettelo.)

Datapalvelut yhdeltä luukulta

Oxfordin yliopiston kirjastosta esityksen piti **James Wilson** (Senior Project Manager). Oxfordin yliopiston yleisenä tavoitteena on toimia mahdollisimman tutkijalähtöisesti ja päätökset tehdään mahdollisimman alhaalla ruohonjuuressa. Oxfordin yliopisto koostuu useasta itsenäisestä collegesta, jotka yhdessä muodostavat yhteistyössä toimivan yliopistokokonaisuuden. Tämä on tietenkin haaste, kun yritetään pystyttää suhteellisen keskitettyä datanhallinnan tukipalvelua. Kirjaston roolina on ollut koordinoida datanhallinnan tukea monimutkaisessa ympäristössä. Tässä on kohdattu ongelmia. Aluksi kutsuttiin eri tiedekuntien edustajia puhumaan datanhallinnan tarpeistaan, ja ajateltiin muodostaa monitieteinen ohjausryhmä kehittämään palveluja. Mutta tieteiden edustajat näkivät vain oman näkökulmansa asiat. Nämä erosivat paljon toisistaan. Vaikka kuinka puhuttiin ja puhuttiin ja puhuttiin, tiedekuntien käsitys muista ja yhteisistä tarpeista ei lisääntynyt. He eivät kuunnelleet muiden tarpeita. Tiedekunnat eivät kuunnelleet toisiaan. Näistä Kokouksista luovuttiin vuonna 2008, koska niistä ei ollut apua. Kirjasto jatkoi palveluiden kehittämistä yhdessä muiden tukipalveluiden tuottajien, kanssa, kuten IT-, tutkimus-, lakiasia- ja rahoituspalveluiden kanssa. Näiden tahojen kanssa Nyt ei kohdattu ongelmia ja yhteistyö toimi. Palvelut ja vastuut saatiin määriteltyä. Wilson kertoi, että seminaarin jälkeisellä viikolla aiottiin vielä kokeilla tiedekuntien edustajien yhteistä palaveria toiveiden kuulemiseksi, viiden vuoden tauon jälkeen.

Oxfordissa datapalvelut saadaan yhdeltä luukulta. Palvelut siis tuotetaan yhteistyössä monen palveluntuottajan kanssa. Kirjaston rooliksi Oxfordissa on muodostunut:

- Metadata
- Access
- Workflows
- Collection management
- Collection curation and preservation
- Service provision
- Systems
- But also contributions to training and good practice in earlier parts of research life-cycle

Datapalvelujen kysyntä tuo eri tahot yhteen

Arjen Voogt, University of Groningen, Hollannista piti myös erinomaisen [esityksen](#) kirjaston roolista.

Tiivistettynä Voogtin ajatus kirjaston roolista on: kysynnän aikaan saaminen. Tutkijat on herätettävä ajattelemaan tutkimusdatan hallinnan kysymyksiä. Ja kun kysyntä herää, on tarjottava palveluja – tietenkin yhteistyössä muiden kanssa. Kirjasto myös luo ja hallinnoi näitä palveluja tuottavia yhteistyöryhmiä. Kirjaston roolina on siis olla puhemies (matchmaker) ja tiedon meklari (knowledge broker).

Lopuksi: The data librarian does not have to know everything. The data librarian has to know the people who have the right skills for the specific situation.

Fakta

Mitä ”tutkimusdatalla” tarkoitetaan?

Tutkimusdatalla tarkoitetaan digitaalisessa muodossa olevaa tutkimusaineistoa. Empiirisessä tutkimuksessa lähtökohtana on aina tutkimusaineisto. Jos tutkimusaineisto on digitaalisessa muodossa, sitä kutsutaan tutkimusdataksi. Se voi olla esimerkiksi tekstiä, numeroita, kuvia, graafeja, videoita, äänitteitä, ohjelmakoodia eli aivan kaikkea sitä mitä tietokoneelle voi ylipäättään tallettaa.

Miksi tutkimusdatan hallintaa tarvitaan?

Tutkimusdatan hallinta tarkoittaa digitaalisesta tutkimusaineistosta huolehtimista tutkimuksen aikana sekä sen säilyttämistä ja mahdollista uudelleen käyttöä tutkimuksen jälkeen. Tutkimus ei ole luotettavaa, toistettavaa tai tehokasta, jos tutkimusaineistosta ei huolehdi kunnolla.

Koska digitaaliset tutkimusaineistot ovat suhteellisen uusi asia, tutkimusdatan hallinnan hyviä käytäntöjä ei ole ehtinyt kaikille aloille muodostua riittävästi. Tutkimus olisi huomattavasti tehokkaampaa, jos tutkimusdataa osattaisiin hallita paremmin. Tällä hetkellä useissa yliopistoissa ei myöskään ole tehtävään tarvittavia tukipalveluita.

Linkkejä:

[Työpajan esitykset](#)

[Maria Forsman ja Veera Ristikartano: Mikä voisi olla tiedekirjaston rooli tutkimusdatan arkistoinnin edistämisessä?](#)

[Liisa Siipilehto ja Eeva-Liisa Viitala: Tutkimusdatan hallinnan tuki – kymmenen suositusta kirjastoille](#)

[Tutkimusdatayhteistyö rakentaa Helsingin yliopiston tutkimusinfrastruktuuria](#)

Teksti

Mari Elisa Kuusniemi

Informaatikko

Helsingin yliopiston kirjasto